

Film i skolan

Allt fler lärare och elever börjar arbeta med film i skolan. Det är ett medium som oftast intresserar eleverna och ger utrymme för ett kreativt skapande. Avsikten med detta avsnitt är att ge några exempel från olika skolor som kan fungera som inspiration för andra som är intresserade av filmskapande i kombination med miljö- och naturstudier.

Olika skolor och olika åldrar på elever är representerade: förskolan i Mariebo, Jönköping, Söraby skola år 1–6, Växjö, Vägga gymnasiesärskola, Karlshamn och Öppna gymnasieskolan, Uddevalla, samt Miljöverkstaden i Helsingborg som är en kommunal satsning på att utveckla miljöundervisningen.

Metod

Den metod för att skriva berättelser som presenterats tidigare i detta häfte passar utmärkt att använda även vid filmskapande. Metoden gör att filmen blir strukturerad genom att handlingen följer den röda tråd som innebär att filmens början knyts samman med avslutningen. Det är viktigt att filmen innehåller något spännande eller något som gör att man blir överraskad, dvs. ett eller flera hinder som huvudkaraktären måste ta sig över. Karaktärerna i filmen måste också väcka intresse. Metoden har använts av de nämnda skolorna vid filmningen. Miljöverkstaden i Helsingborg har en omfattande erfarenhet av filmprojekt med ett eget koncept som beskrivs nedan.

Prova att filma!

Har du länge velat, men inte ännu vågat filma med dina elever? Har du precis börjat filma och vill ha stöd och hjälp? Har du tänkt pröva redigering på dator men inte orkat läsa manualerna eller riktigt förstått vad som står där?

Praktisk handledning finns att få på olika webbsidor. Den ideella föreningen Filmpedagogik.nu erbjuder handledningar, manualer till de enklaste redigeringsprogram-

men och exempel på filmer. (www.filmpedagogik.nu, välj Filma nu)

Myndigheten för skolutveckling har utvecklat webbsidan Multimediabyrån med bland annat Mediekunskap och Praktisk IT- och mediekompetens, PIM, som innehåller handledningar för arbete med film, exempel, övningar och filmer. (www.multimedia.skolutveckling.se)

Det finns 19 regionala resurscentrum för film, ett i varje län, som finansieras med regionala och statliga medel. Verksamheten bedrivs inom tre huvudområden: pedagogik, visning och produktion. Kompetensutveckling för lärare erbjuds. (www.sfi.se)

Den del av Utbildningsradions webbsida som kallas "UR-Rum för berättande" innehåller en mängd filmberättelser gjorda av ungdomar och vuxna. UR erbjuder workshops runt om i landet där deltagarna gör korta filmer, som sedan presenteras på webbsidan (www.ur.se).

Utrustning

Att filma med en digital filmkamera är förhållandevis lätt och elever i alla åldrar brukar klara det bra. För korta filmsekvenser kan kameror som i huvudsak är avsedda för stillbilder användas, alternativt mobiltelefoner.

Digitala filmkameror har använts vid alla filmprojekt som beskrivs nedan. Alla utom Miljöverkstaden i Helsingborg har själva redigerat sina filmer och de flesta har använt programmet Movie Maker. Ett annat, lite mer avancerat program är Pinnacle.

Tema natur och miljö

Alla filmberättelserna har tema hämtade från naturen, det kan handla om allt från att fantisera om sagofigurer tillsammans med de minsta barnen till att gymnasieelever gör filmer med miljötema för att intressera yngre elever för miljöfrågor.

Mariebo förskola i Jönköping

Berättandet har blivit en röd tråd i verksamheten vid förskolan i Mariebo, Jönköping. Förskolan ligger intill en skog och därför är det naturligt att ha natur och matematik som gemensamt tema för hela förskolan.

Barnens egna erfarenheter är utgångspunkt för lärandet. Deras egna sagor och berättelser sätts i centrum och ger på ett roligt och kreativt sätt bidrag till en allsidig verksamhet. Målet är att göra barnen delaktiga så att de får uppleva att berättelserna som skapats är *deras*. Ett tema/projekt kan pågå länge och växa med barnen.

15 barn i åldrarna 3–5 år har, tillsammans med förskollärarna Carina Dahlin och Anita Eskengren, skapat filmberättelser. Ämnesområdena har varit natur, matematik och fantasi. Arbetet med att skapa en filmsaga börjar med att barnen får gå ut i skogen, en miljö som är ypperlig för att fantisera ihop berättelser. Filmerna handlar om sagofigurer som barnen upptäckt i skogen. Barnens ögon har öppnats så att de nu ser och upptäcker mycket mer i naturen. Barnen funderar över hur olika djur lever och vad de och människor kan hitta att äta i skogen. De vill veta vad saker i skogen heter och vad de används till. Efter allt letande efter sagofigurer i skogen har de blivit betydligt mer medvetna när de ser sig omkring i naturen.

Barnens eget skapande i filmberättelserna är viktigt och

Det är viktigt att hålla sig till den röda tråden i en berättelse och knyta ihop alla idéer, så att berättelserna får en bra början som passar till slutet. Att jobba så här ger otroligt mycket, menar Carina och Anita, och att hela tiden befinna sig i en process tillsammans med barnen är stimulerande och utvecklande för alla inblandade.

De tycker att det mest intressanta har varit att se hur filmerna verkligen blivit barnens egna. Barnen har varit delaktiga i varje moment, och det är deras eget material som använts, men det gäller att ta tid på sig, låta barnen reflektera och tänka. Det är också viktigt att de vuxna ibland håller inne med sin egen kunskap för att låta barnen pröva egna vägar.

Upplevelser i naturen ger stoff till filmade berättelser.

i förskolan pågår hela tiden. Barnen har en digital videokamera och arbetar med redigering i programmet Movie Maker tillsammans med förskollärarna.

ö

är 4 på Söraby skola i Växjö frågade om några av filmerna. Den skulle handla om någon sagofigur. Filmen skulle vara en minut lång, och en genomtänkt handling där barnen kunde lära sig något. De ville också om hur arbetet med en film skulle gå till. Det behövs textmanus, bildmanus och ljudmanus innan filmningen kan starta. Slutligen görs en redigering av filmen. Två elever blev genast intresserade och "brainstormade".

ett barn skulle handla om en tant som inte hade några blommor i sitt hem, men som får tillbaka sin livsglädje när hon hittar en blomma som hon kan ta med sig hem och föröka.

Eleverna visste sedan tidigare att man kan dela en växt och på så sätt få fler exemplar. Detta skulle kunna vara en möjlighet för tanten att få fler blommor.

Partik och Ida fick några frågor som hjälp i början: ”Vad gjorde tanten när hon var ledsen? Hur såg blomman ut? Var hittade hon den? Hur kan en blomma bli fler blommor?”. Med hjälp av frågeställningarna och elevernas fantasi växte historien fram. Berättelsen delades sedan i olika avsnitt och bildmanus ritades.

Berättelsens struktur var självklar. Tantens var huvudkaraktär och filmen innehöll inte några andra roller. Filmen började med att tanten var ledsen för att hon inte hade några fina blommor hemma. Slutet innebar att hon blev glad när hon hittade en blomma. Innehållet i filmen mellan början och slutet handlade om tantens sökande efter en blomma.

Eleverna har arbetat mycket självständigt under bildlektionerna med manusarbetet och läraren har bara fungerat som bollplank. Eleverna har själva fått ta ansvar för att skaffa rekvisita. De har valt att spela in filmen utan

repliker och har kommit överens om vem som ska spela rollen av tanten. Filmen utspelar sig i en realistisk miljö.

Vägga gymnasiesärskola, Livsmedelsprogrammet, Karlshamn

Hur går det till när laxen vandrar upp i Mörrumsån vid Karlshamn för att fortplanta sig? Detta ville några elever vid gymnasiesärskolan i Karlshamn dokumentera genom att göra en film.

”Vad vill vi visa?”

”Hur och varför laxen simmar i Mörrumsån”, säger Erik.

”Den leker ju där”.

”Leker?”

”Ja, parar sig”, säger alla.

Diskussionen fortsätter och gruppen bestämmer sig för att söka fakta och åka till Mörrum och Mörrumsån för att få underlag till filmen om laxen.

Eleverna ville gärna ”intervjua” laxarna och grubbla-

Bilden nedan visar en scen från filmen där tanten är ledsen för att hon inte har några fina blommor hemma, till vänster syns några skisser från bildmanuset.

de länge på hur de skulle kunna visa en lax som ”pratar” samtidigt med en röst som berättar om laxens liv. De hade planer på att göra en animerad filmsekvens, men fick sedan idén att filma laxar i akvariet i Mörrum när de står och rör på munnen. Detta löste problemet.

Filmprojektet genomfördes under naturkunskapslektioner hösten 2006 av fyra killar, 16-18 år, tillsammans med läraren Sven-Anders (Nanne) Olsson. Tillsammans har de diskuterat alla delarna i projektet, vilket lett till ett gemensamt ansvar för elever och lärare. ”Det har varit en gigantisk samarbetsövning, där man verkligen behöver varandra”, menar Nanne, som tillfogar att de genom att arbeta med dramaturgens principer har fått ett gemensamt språk för berättande och filmskapande. Eleverna har också lärt sig använda en filmkamera – att hålla kameran stilla, att använda stativ och inte zooma för mycket och dessutom att använda programvara för att redigera filmen.

Under ett par månader har gruppen arbetat med planering, research, faktainsamling, manusskrivande, bildmanus och filmning. De har använt sig av den metod för att strukturera berättelser som presenteras i häftets första del. Eleverna har använt en digital videokamera och sedan själva redigerat filmen i programmet Pinnacle. I denna programvara finns möjlighet att få två ljudspår. Ett alternativ är Movie Maker – ett pro-

gram som är lätt att lära sig för både lärare och elever, tycker Nanne.

Nanne berättar också att eleverna har börjat se på spelfilm på ett nytt sätt. De har tittat på olika filmer som de sedan jämfört. Detta leder vidare till många funderingar och spännande frågeställningar som engagerar elevgruppen.

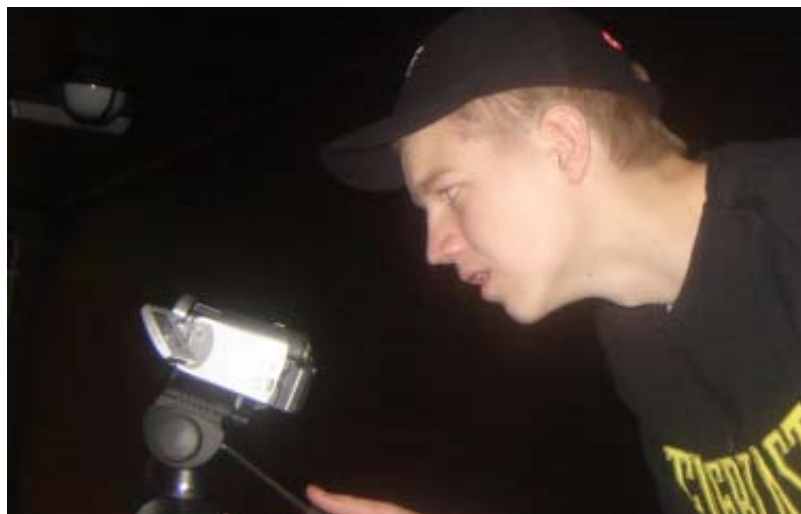
Uddevalla Gymnasieskola

Öppna programmet

På gymnasieskolans öppna program i Uddevalla har åtta elever och deras lärare Jimmy Danielsson arbetat med filmer i ämnet Naturkunskap. Eleverna har själva kommit med idéer och bestämt hur de ska gestalta innehållet, en del har valt att klä ut sig och spela roller själva, andra har filmat tecknade figurer och lagt på röster. Under arbetet med filmen har de insett hur viktigt det är att fånga publikens intresse redan i början av en film.

Målgruppen för filmerna är elever i år 4–6. Syftet är att visa att vi är beroende av vår jord för att överleva, att vi inte får sluta bry oss... att vi inte bara kan tänka på oss själva... att våra handlingar inte bara drabbar andra,

Laxens vandring, från lekplatsen i ett vattendrag och ut i havet och sedan så småningom tillbaka igen till samma vattendrag, ger en naturlig struktur till en berättelse under vilken många dramatiska händelser kan inträffa.

utan även oss själva till slut.

Gruppen har gjort tre filmer som på olika sätt tar upp frågan om hur jorden påverkas av klimatförändringar. En fjärde film handlar om livet i skogen.

En av filmerna har jorden som huvudkaraktär. Jordens mål är att överleva. Det som hindrar jorden att nå sitt mål är människorna som inte bryr sig om att vårda henne. Jorden får illa och mår dåligt.

I en annan film är huvudkaraktären ett djur, en lämmel, som är beroende av ett kallt klimat för att må bra, att överleva. Hindret för överlevnaden är jordens ökande medeltemperatur som gör att den tjocka pälsen blir alldeles för varm. Människorna tycker det är skönt med stigande värme, de ligger och solar sig. Men isen smälter och en stor våg sköljer in och dränker lämmelns bo...

En tredje film handlar om växternas behov. En växt i skogen är huvudkaraktär och målet är att överleva. Den behöver vatten. Torkan är hindret. Människorna hugger ner skogen runt omkring, öken breder ut sig, det blir torrare, regnar inte alls lika ofta som när det fanns skog. Finns det något hopp?

Ytterligare en film handlar om granbarkborren. Att det ska ligga tillräckligt mycket död granved i skogen så att han och hans familj kan överleva, det är granbark-

borrens mål. Hindret är människan som faller skog och tar bort all död ved som annars skulle blivit liggande. Inget lämnas kvar till de hungriga barkborrarna, som är beroende av döda granar.

Miljöverkstaden i Helsingborg

För att fånga elevernas intresse för natur- och miljöfrågor arbetar Margareta Bengtsson från Miljöverkstaden i Helsingborg med filmkameran som pedagogiskt verktyg. Genom att filma får eleverna en djupare förståelse och känsla för naturen och detta blir en väg mot en hållbar utveckling.

Filmerna som eleverna gör har miljö- och naturtema. De kan till exempel handla om trafikmiljön i staden och om hur utsläppen av miljöfarliga ämnen kan minskas. Andra exempel på tema handlar om livet i staden. I parker och små grönområden finns växter och djur som är intressanta att dokumentera. Med filmen som undervisningsmetod får eleverna lära sig att kommunicera och

skapa debatt.

Miljöverkstaden har kontakt med skolorna i Helsingborg redan när eleverna går i år 2. Olika projekt genomförs sedan varje år. Dessa leder fram till att några klasser i år 5 får erbjudande om att göra en film.

Arbetet med filmningen börjar med att Margareta träffar klasserna för att planera tillsammans med elever och lärare. Utifrån texter som eleverna sedan skriver bestäms innehåll och struktur. Därefter gör eleverna bildmanus. Många elever tycker det är väldigt spännande att få pröva på att vara skådespelare medan andra absolut inte vill medverka. Det gäller alltså att hitta elever som vill och passar för rollerna i filmen. Men det är inte bara skådespelare som behövs för att göra en film. Det finns många olika uppdrag att arbeta med för att få allt praktiskt att fungera inför och under filminspelningen. Så småningom är det dags att filma. Proffsfotografer är handledare för eleverna under inspelningen och bra filmutrustning används. Redigeringen av filmen görs också av proffs.

Engagemanget från elever och lärare är stort under processen med att ta fram en film. Filmerna har sedan visats på utställningar och konferenser där de mötts av intresse och uppskattning. ”Barnens naturfilmsfestival” genomförs i Helsingborg då filmerna visas för alla intresserade.

Duvorna på söder

Finns det någon natur mitt inne i en stad? Kanske tänker vi inte alltid på att det finns så många djur och växter som trivs med tillvaron inne i staden. Alla småfåglar som håller till i grönområden, växter som slår rot i en springa vid husväggen eller trottoarkanten, daggmaskar som kryper upp efter regnet och duvor som ofta håller till på torg och öppna platser.

När eleverna i år 5 i en skola mitt inne i Helsingborg skulle planera sin film och började fundera på vilken natur som fanns i skolans omgivning, kom de att tänka på alla duvorna som höll till runt den närbelägna kyrkan. Många frågor dök upp: Varifrån kommer alla dessa duvor? Vad äter de? Var har de sina bon?

Är duvorna egentligen inte ganska lika människorna? Duvorna behövde ju mat likaväl som de människor som handlade i grönsakstånden i närheten av där duvorna höll till. Eleverna upptäckte att några äldre personer matade duvorna och en kvinna tillfrågades om att vara med i filmen.

Eleverna började titta på duvornas fötter och hur du-

vorna rörde sig. Någon duva hade skadat sig och haltade betänkligt, vilket också en av de äldre personer som besökte platsen gjorde.

När eleverna läste om duvor upptäckte de att duvornas förfäder hade sitt ursprung i medelhavsområdet. Även många av elevernas föräldrar var födda i andra länder.

Filmen ”Duvorna på söder” gav eleverna en förståelse för livet i staden och att villkoren i vissa avseenden inte är så olika för människor och djur.

I Carl von Linnés fotspår

Inför Linnéjubileet görs en film som ska handla om Carl von Linné och hans arbete. Den första scenen visar Carl som sitter på ett moln och knaprar på ett chips, han tittar ner på eleverna som ”kollar” läget för växter, djur och insekter. Carl är väldigt glad och nöjd när han ser alla eleverna. Han uppskattar verkligen att de fortsätter i hans fotspår med att iakttä och undersöka naturen.

Eleverna får sedan olika uppdrag av Linné som de ska genomföra när de befinner sig i Fredriksdals trädgård i Helsingborg. Ett uppdrag handlar om medicinalväxterna i trädgården, ett annat om att studera insekter och ett tredje om Linnés eget system för att ordna växter.

Filmen avslutas med att Linné sitter på en trappa vid ett 1700-talshus och skickar ut sina lärjungar, alla eleverna som gjort filmen, och de går iväg ut – i Linnés fotspår.

